

BOSTA MEDICINA IN ALTERNATIVA KONČNO STOPILO SKUPAJ?

Vsake toliko časa zaokrožijo po spletu grozljive »resnice« o nevarnostih mamografije in onkoloških metod za zdravljenje raka, ki razumljivo povzročijo pravo paniko. Tako je tudi nedavno marsikateri elektronski nabiralnik doseglo pismo, ki natolcuje, da mamografija in obsevanje povzročata raka. Večini raka na dojkah (do 98 odstotkom) naj bi se ženske lahko izognile s pravilno prehrano, jemanjem več vitamina D in neuporabo kancerogenih kozmetičnih sredstev.

Tekst: **TINA HORVAT**
tina.horvat@delo-revije.si

Problem uradne slovenske onkologije v odnosu do razburjene javnosti v takih primerih je, da na take članke ali ne reagira ali pa reagira burno in vzvišeno ter pri tem izključuje in zavrača vse po vrsti in ne dopušča možnosti, da bi bilo morda kdaj kaj tudi res. Otepa se predvsem alternativnih metod, ki v Sloveniji cvetijo, in to na vse načine ter vseh po vrsti, naj bodo šarlatanske ali koristne, in čeprav bi vsaj nekatere lahko koristno dopolnile uradne onkološke.

Breastscan kot dopolnilna metoda? Ena od najbolj zaupanja vrednih metod, ki nikakor ni čira čara, je breastscan, ki z mikrovalovno radiotermometrijo (RTM) odkriva površinske in globinske spremembe temperature v dojkah, iz katerih se lahko razvije rak. Metoda je zelo priljubljena med ženskami, ki si želijo zgodnjega odkrivanja tega najpogostejšega ženskega raka, a vendar se ji kljub številnim kliničnim študijam, ki kažejo njeno uspešnost, nikakor ne uspe prebiti v okvir uradne onkologije.

Gre pravzaprav za zelo občutljiv radijski sprejemnik za odkrivanje mikrovalovnega sevanja iz tkiva glede na toploto, ki ga to proizvede. Vsako tkivo z visoko stopnjo presnove namreč porabi več kisika in zato oddaja več toplote, presnovno potratne pa so prav delitve celic, kar se dogaja pri raku. »Bistvo naše metode je, da zaznava dogajanje oziro-

ma spremembe v globini tkiva dojk, še preden se tam razvije tumor. Mi s pregledom ne moremo reči, da gre za rakavo tvorbo, in tudi ni nujno, da bo potem tam nastala, ampak da se v dojki nekaj dogaja oziroma da v njej teče bolezenski proces. Če zaznamo z RTM-aparatom intenzivnost procesa od tretje do šeste stopnje, stran-ko pošljemo na onkološki pregled

kolog in porodničar mag. Stanko Pušenj-ak, dr. med. Trdi, da je breastscan zelo dobra presejalna metoda za odkrivanje predrakavih tvorb, ki ne izključuje uveljavljenih metod, predvsem rentgena oziroma mamografije, ampak jih dopolnjuje. Predvsem je dobro dopolnilo za vse tiste ženske, ki nimajo na razpolago nobene oprijemljive tehnične metode, to pa

Resnic o mamogra breast

oziroma na vse druge diagnostične metode.« je razložil univ. dipl. ing. Ivan Zrimšek, ki je sorazvil aparaturo RTM in se že dolga leta trudi, da bi jo kot dopolnilno metodo uporabljali za zgodnje odkrivanje raka na dojkah. »S tehnologijo RTM lahko najdemo procese v tkivu, ki jih mamografija še ne more, prav tako pa velja tudi nasprotno.«

Dobro za vse, ki še ne smejo na mamografijo. Eden redkih zdravnikov uradne medicine, ki breastscan pozna in zagovarja, je gine-

so predvsem ženske med 25. in 50. letom, za katere mamografija ni priporočljiva, pa vendar že lahko obolijo za rakom dojke. Je tudi dopolnilo k ultrazvočni preiskavi, ki ni tako dobra pri gostejših spremembah v dojki razen pri cističnih spremembah, in kliničnem pregledu, med katerim lahko najboljši diagnostik na otip in le blizu kože zazna spremembe, večje od 3 mm, v večji globini pa težko manjše od 1 cm. Zelo uporabna je tudi pri tistih ženskah, ki imajo rentgensko nepregledne dojke in bi morale prepogosto na mamografijo ter se izpostavljati rentgenu, pa za tiste, ki so glede na svojo gensko zasnovo v večji nevarnosti, da zbolijo za rakom dojke.

Koristnost mamografije ni sporna! Mag. Pušenj-ak se je z metodo breastscan ukvarjal med specializacijo in se zanjo tudi izšolal v Moskvi. Pripoveduje, da so odkrili raka pri kar nekaj ženskah, ki so jih onkologi odganjali, češ da so zdrave, pa so bile na srečo dovolj vztrajne, da so jim potem onkologi sami še dovolj zgodaj ugotovili raka. »Smo pa seveda imeli tudi take, pri katerih breastscan ni nič pokazal, pa so jim z mamografijo ugotovili raka. S tem želim povedati, da se metodi ne izključujeta, temveč dopolnjujeta. Z metodo breastscan sem se nehala ukvarjati zaradi neznesnega pritiska onkologov v medijih, saj nisem imel energije, da bi se ob svojem zahtevnem delu še stalno bodel z njimi,

Z ultrazvokom ji niso ugotovili raka, z breastscanom pa

Sociologinji L. Š. iz Ljubljane (njene podatke imamo v uredništvu) so prav z metodo breastscan odkrili spremembe v dojki, ki jih na ultrazvoku in med onkološkim pregledom niso zaznali. Začelo se je pred nekaj leti tik pred božičem, stara je bila 44 let. Že nekaj mesecev je v dojki tipala okoli dva centimetra veliko zatrdlino, a najprej ji ni posvečala posebne pozornosti, saj je šele pred nekaj meseci nehala dojeti. Sčasoma je postala bolj pozorna in tik pred božičem je hotela takoj izvedeti, ali je z dojko vse v redu. Prva ambulanta, v katero ji je tako na hitro uspelo priti, je bila zasebna ordinacija in tam so ji priporočili izkušenega starejšega

zdravnika. Na pregledu, ki ga je zdravnik opravil najprej s tipanjem dojke, potem pa še z ultrazvokom, je ugotovil, da zatrdlina skoraj zagotovo ni rakasta. Naročil ji je, naj se ponovno oglasi čez nekaj mesecev. »Notranji občutek pa mi je pravil drugače. Potrebovala sem takojšnje drugo mnenje. Že pred časom sem slišala za neinvazivne preglede po metodi breastscan, zato sem jih poklicala in prosila, ali lahko pridem takoj na pregled. Še pred novim letom sem bila pregledana in radiologinja Rajhova je po temeljitih meritvah ocenila, da gre za rakave spremembe, in mi svetovala, naj grem čim prej na mamografijo. Takoj po novem

letu sem opravila tudi pregled z mamografom in pokazal je sumljive spremembe. Takoj so me napotili na punkcijo in seveda je bila pozitivna. Kmalu je sledila operacija, z njo so mi odstranili dojko.«

L. Š. je ena od tistih žensk, za katere pri nas ni nobene metode presejanja in odkrivanja raka. Ko so ji ugotovili raka, še ni bila stara 50 let in tudi družinsko ni bila obremenjena z rakom na dojkah. Spremembe v dojkah je pripisovala dojenju. Tumorja v njeni dojki niso ugotovili z uradno onkološko metodo, temveč je nanj opozorila za zdaj alternativna metoda breastscan, in to je potrdila mamografija.

ca fiji in scanu

Odkrivanje raka s termometrijo

»V onkologiji je ostalo pri tem, da so zavrnilo predhodnico metode breastscan, infrardeče merjenje toplote. Ker se je to pred več kot 30 leti izkazalo za neuspešno, so se verjetno za vekomaj odločili, da toplotno presejanje ni primeren način za odkrivanje raka, in je pri tem ostalo. A breastscan je nadgradnja infrardečega merjenja svetlobe, saj temelji na uporabi mikrovalov. Ti prebijajo tkivo tudi do 10 cm globoko, torej globlje in v takšnem spektru kot nobena druga metoda, in to na desetinko stopinje natančno,« je razložil mag. Pušenjak.

po svoji osnovni usmeritvi pa sem porodničar – perinatolog in z neprestanim prepiranjem ne bi mogel razvijati svojih strokovnih ambicij v perinatologiji. O trditvi, da povzroči mamografija desetkrat več škode kot koristi, pa bom seveda rekel takole: Vse je relativno in kot povsod so tudi pri mamografiji škodljivi učinki, a s

stališča preživetja ženske populacije ni sporno, da mamografija s preudarno rabo prej podaljšuje življenje, kot ga krajša.«

Uradna onkologija strogo zavrača breastscan. Seveda nas je zanimalo tudi uradno mnenje slovenske onkologije. Zakaj je tako odklonilna do metode, ki pravzaprav ni niti konkurenca uradnim metodam presejanja in odkrivanja raka na dojkah niti jih noče izpodriniti? Zakaj ne bi vse tiste ženske med 25. in 50. letom, ki še niso za na mamografijo, imele možnosti, da se v okviru uradne medicine pregledajo z breastscanom in se, če ta pokaže temperaturne spremembe, vključijo v onkološko diagnostiko?

A tu je nastal problem, saj nam uradno nikakor ni uspelo priti dlje od uradne izjave, ki strogo in nepopustljivo zavrača metodo breastscan kot dopolnilno kljub njeni uveljavljenosti in s kliničnimi študijami dokazani uspešnosti v tujini. »Od objave tekstov v reviji Jana leta 2006 se ni spremenilo nič. V literaturi ni bila objavljena niti ena raziskava s tega področja. Edina raziskava, ki

je dosegljiva in katere poveza je objavljena na spletni strani podjetja MOGY (izvajalec metode breastscan, op. a.), pa je metodološko tako pomanjkljiva, da ne dokazuje uspešnosti metode. Še enkrat poudarjamo, da ne nasprotujemo izvedbi raziskave o uspešnosti metode, ki pa bi morala biti pripravljena skladno s standardi, ki veljajo za resne raziskave. Obenem pozivamo uredništvo in novinarje revije Jana, naj ne predstavljajo nepreverjenih diagnostičnih in terapevtskih metod na način, kot da so dokazano učinkovite.«

Hočemo odgovore uradne onkologije! Uredništvo Jane, seveda v imenu naših bralk in bralcev, v iskano resnico tako o mamografiji kot o breastscanu zanimajo argumenti, zato s takim odgovorom nismo bili zadovoljni. Nikakor ne bi radi objavljali enostranskih resnic in zavaljali bralstva, še posebej žensk; vsaka med nami se bo prej ali slej pač znašla pred mamografskim aparatom. A kako naj izvemo uradno resnico, če nam je ni nihče pripravljen razložiti? Argumentirano in z vso odgovornostjo. Vse dokler bodo zavračali kar vse po vrsti, bomo namreč dvomili, zaskrbljeni pacienti pa se bodo še naprej zatekali tudi k takšnim ali drugačnim alternativcem.

Če smo hoteli verodostojne odgovore, smo morali po ovinkih. Vrhunskega strokovnjaka z OI, ki noče biti imenovan, smo poprosili, naj nam razloži, kje se skriva kleč. Izvedeli smo, da uradna onkologija breastscan zavrača zato, ker ne verjame v uspešnost metode, ki temelji na mikrovalovni tehnologiji merjenja temperature v globini. »Značilno je, da se temperatura dvigne šele takrat, ko je tumor že precej velik, oziroma takrat, ko začne za preživetje delati svoje žile. Mi pa iščemo majhne tumorje, ki žilja še nimajo, ali celo tumorje v predivazivni stopnji, ko sploh še niso rakavi. Pri tem dvomim, da bi imel tak majhen tumor višjo temperaturo.«

Sporna metodologija kliničnih preiskav?

Kaj pa klinične študije in članki, ki dokazujejo uspešnost metode in jih je moč prebrati tudi na spletu? »To so članki, ki niso bili objavljeni v nobeni od relevantnih medicinskih revij, ampak na meni povsem neznanih spletnih straneh. Metoda breastscan se ni pojavila na nobenem strokovnem kongresu, poleg tega so članki in študije metodološko sporni, saj v njih piše samo, na koliko ženskah je bila delana študija, nič pa ne piše o tem, koliko so bile stare in koliko so bili veliki tumorji. V medicini se natančno ve, kako je treba delati klinično raziskavo in da mora temeljiti na relevantnih podatkih, te ruske študije pa so tudi že precej sta-

Dejstva o mamografiji

Neuradni komentar uradne onkologije na pismo, ki kroži po spletu in govori o nevarnosti mamografije oziroma o tem, da mamografija povzroča raka oziroma da je desetkrat bolj škodljiva kot koristna ter o tem, da kemoterapija pri večini ne učinkuje, da obsevanje povzroča raka in da bi morale ženske jesti več brokolija, ohrovtva, cvetače in druge zelenjave, da ne bi zbolele za rakom dojke:

- Redno mamografiranje naj bi bilo vzrok za nastanek 1–5 karcinomov na 10.000 slikanih žensk, kar je zanemarljivo, če vemo, da z mamografijo v presejani populaciji vsaj za 20 odstotkov, če ne za 30, znižamo umrljivost.
- Stroka se zaveda, da je vsako ionizirajoče sevanje samo po sebi škodljivo, saj se količine seštevajo in nalagajo v telesu. A mamografija je v zadnjih letih izjemno napredovala, odmerki sevanja so se občutno znižali in z enim pregledom z mamografom prejme ženska približno toliko rentgenskih žarkov, kot če bi se peljala z letalom.
- Pričakovana korist pri rednem mamografiranju odtehta več stokrat pričakovano škodo.
- Kemoterapija kar za 40 odstotkov poveča verjetnost preživetja, da pa je agresivna metoda, vemo vsi.
- Na pojavnost raka dojke vpliva preveč hrane, saj imajo starejše debelejšje ženske bistveno več raka dojke. Najbolj sta nevarna alkohol in seveda nadomestno hormonsko zdravljenje, če to štejemo k hrani.
- Nadomestno hormonsko zdravljenje in daljše naravno menstruiranje opazno povečujeta ogroženost za raka dojke. Če bi ženska naravno imela menstruacije do 50. leta starosti in bila na nadomestni hormonski terapiji še 5 let, bi po pojavnosti raka dojke ujela tiste, ki bi naravno imele menstruacije do 55. leta starosti.

re in upoštevajo stare podatke o sevanju pri mamografiji.«

Mag. Pušenjak ima o preizkušnosti metode povsem drugačno mnenje: »Klinične študije obstajajo, a so bile izvedene na klinikah in univerzah, na katere naši onkologi ne dajo nič. Pri nas je namreč tako, da je dobro le tisto, kar prihaja iz anglosaksonskega dela sveta, recimo iz Velike Britanije in ZDA, morda še iz Francije in Nemčije, na vse, kar prihaja z vzhoda, zlasti iz Rusije, kjer je bila na

primer objavljena klinična študija o breastscanu, ali iz Kitajske, pa se glede zviška in zaničevalno.«

Boljše od mamografije ni. Za mnenje o breastscanu smo vprašali tudi predsednico združenja Europa Donna Mojco Senčar. »Moje mnenje do te metode bo odklonilno, dokler ne bo klinično preizkušena. Kako naj priporočam ženskam nekaj, če nisem prepričana, da bi bilo to zanje dobro? Za zdaj še ni boljše metode od mamografije in verjamem, da nam uradna medicina, ki ji kot zdravnica zaupam, za zdravje ponuja najboljše možne rešitve. Mamografi so odlični, njihova kakovost se ves čas kontrolira, z njimi pa delajo dodatno izobraženi strokovnjaki, ki iščejo še nevidne spremembe pri na videz popolnoma zdravih ženskah. Na takšno presejalno mamografijo vabijo v programu Dora zdrave ženske med 50. in 69. letom, na žalost samo v Ljubljani z bližnjo okolico in v Zassavju, upamo, da bodo takšna vabila kmalu dobile ženske po vsej Sloveniji. Breastscan ne more nadomestiti presejalne mamografije niti ne more biti dopolnilna metoda, dokler ni klinično dovolj preizkušena, od posameznice pa je odvisno, ali bo zaupala presejalni mamografiji ali se bo odločila za metodo breastscan. Jaz nimam potrčila, da je ta metoda legitimna.

Mi bomo breastscan absolutno podprli, prvi bomo, ki bomo to storili, če se bo dokazalo, da je dobra, uspešna in varna. Absolutno nisem proti nobeni metodi, a naj dokažejo njeno vrednost! In če bo verificirana, zagotavljam, da bo postala dopolnilna, ne samoplačniška, ampak jo bo plačalo zdravstveno zavarovanje.«

Poziv k uradnemu preizkusu. Tej metodi torej manjka dokazana uspešnost v Sloveniji, smo ugotovili in se lo-

Mojca Senčar

Močan rentgenski lobi

»Reakcija onkologov, ki preganjajo to metodo kot 'čarovniško', je nepravilna najmanj do tistih žensk, ki ne pridejo v poštev za pri nas uveljavljene metode presejanja in odkrivanja raka. Cinično bi lahko pripomnil, da je verjetno najbolj moteča nizka cena. Rentgenski lobi je zelo močan po vsem svetu. Mamograf je seveda drag, stane nekaj sto tisoč evrov, aparat za breastscan pa stane samo okoli 5 do 10 odstotkov cene mamografa in bi si ga lahko privoščila skoraj vsaka ambulanta. Tudi njegova uporaba ni tako zapletena in ne zahteva toliko šolanja kot za diagnostika, radiologa. Zato je strah seveda sinergistično usklajen tako med radiologi kot prodajalci rentgenske opreme, saj naj bi breastscan, po na srečo zmotnem mnenju zadnjih, morda izpodrinil mamografijo in marsikomu uničil dober posel. Pa to sploh ni res. Le nepotrebnih preiskav z rentgenom bi bilo manj in bi jih lahko izvajali na tistih, ki zdaj nanje in zlasti na izvide teh preiskav predolgo čakajo,« je prepričan Stanko Pušenjak.

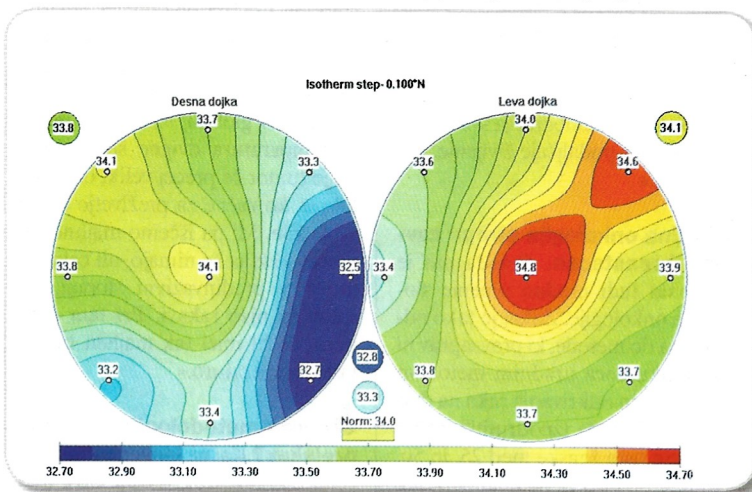

Mamografija

Breastscan

Breastscan odkriva površinske in globinske spremembe temperature v dojkah. V levi dojki (spodaj) se kažejo spremembe.

Čeprav je bil zid med uradno onkologijo in za zdaj še alternativno metodo breastscan še včeraj videti nepremagljiv, nam pripravljenost prve, da klinično preizkusi drugo, vzbuja veliko upanje.

tili neuradnih pogajanj z OI. Ta so nam začela vlivati več optimizma. Prišli smo namreč do »revolucionarne« rešitve, ki bi nam edina lahko pomagala ugotoviti, ali je metoda breastscan tako uspešna, kot zatrjujejo njeni zagovorniki, ali pa je morda res popolnoma neučinkovita, kot pravijo onkologi. Ker metodo v Sloveniji uradno lahko preveri le OI in ne Ivan Zrimšek, smo od prvih dobili neuradno zagotovilo, da so jo pripravljene klinično preizkusiti: »Izumitelja Ivana Zrimška pozivamo, naj jo preizkusi. Smo ena največjih onkoloških bolnic v Evropi in tako študija sploh ne bi bila draga, mi bi jo bili pripravljene narediti! V programu Dora imamo vsako leto vsaj 500 žensk z netipnimi spremembami, pri katerih bomo na tak ali drugačen način prišli do diagnoze, samo strinjati bi se morale, da gredo še na eno, kot pravi onkolog in neškodljivo raziskavo. Ampak od tega doslej ni hotel in za zdaj je breastscan alternativna metoda. Saj mi pravzaprav ves čas preizkušamo alternativne metode, in ko se katera izkaže za uspešno, postane del uradne medicine. Res pa je, da sta se denimo bela omela in hrustanec morskega psa v kliničnih raziskavah izkazala za porazno slaba.«

Čeprav je bil zid med uradno onkologijo in za zdaj še alternativno metodo breastscan še včeraj videti nepremagljiv, nam pripravljenost prve, da klinično preizkusi drugo, vzbuja veliko upanje. Samo tako bomo lahko vedeli, kako uspešna je metoda breastscan, in lahko ste prepričani, da bomo našega neimenovalnega sogovornika prijeli za besedo. Dotlej pa: redno si pregledujte dojke in bodite pozorne na spremembe v njih! ■

Breastscan ne odkriva napredovanega raka!

Mag. Stanko Pušenjak: »Onkologi metodi med drugim očitajo, da ne zazna celo na oko vidnih, velikih tvorb, in naj razložim, da to sploh ni njena naloga! Breastscan ni namenjen lociranju napredovalega raka, ki sploh nima več enakih presnovnih lastnosti kot začetni rak, ampak je namenjen odkrivanju predrakavih stanj in začetnih stadijev raka, tudi takšnih, ki jih 'metode zlatega standarda diagnostike raka – mamografija in UZ' neposredno po pozitivnem izvidu z metodo breastscan včasih celo niti ne morejo dokazati in se dejansko pojavijo šele čez mesece in celo leta! Verjamem, da je zlasti večletno zakasnitev v diagnozi z zlatim standardom težko zagovarjati znanstveno, saj znanost ne priznava 'napovedovanja prihodnosti', ampak pozna le obstoj ali neobstoj bolezni. Je pa zanimivo, da lahko breastscan ugotovi vročo točko v dojki, kjer v času tega izvida še ni mogoče dokazati rakavih sprememb, čez nekaj mesecev ali izjemoma čez leto, dve pa se neredko prav tam ugotovi spremembo, ki je včasih rakava, včasih benigna novotvorba, včasih pa kaj tretjega, lahko tudi vnetje.«